

استاد عبدالوهاب مددی در حالی مصاحبه با استاد سرآهنگ سرتاج موسیقی افغانستان

مصاحبه اختصاصی با محترم استاد عبدالوهاب مددی

ژورنالیست آگاه، هنرمند مبتکر، چهره شناخته شده، معروف

وبرازنده دنیا ادب و هنر موسیقی افغانستان

مصاحبه کننده : انجنیر عبدالقادر مسعود

افغانستان این سرزمین باستانی ، مدنیت پرور و آزاده کشوریست با فرهنگ عالی، تاریخ کهن، مردم سلحشور و قهرمان، نخبگان با افتخار و سنی پسندیده. وطن عزیز ما گهواره فرزندان صدیق، چهره های شناخته شده، رجال و شخصیت های ملی، سیاسی، اجتماعی، ادبی و فرهنگی بوده. دانشوران صالح و نامدار این سرزمین با قلم، فهم، ذکاوت، آفرینش و عمل خود در رشد و تکامل علوم، ادبیات و فرهنگ عالی کشور ما نقش سازنده و برازنده ایفا نموده اند.

مردم هنر پرور سرزمین باستانی ما با هنر موسیقی که نوازشگر روح و روان انسانها است عشق و علاقه فراوان دارند. نقش خلاق، توانمندی کامل و مبتکرانه استادان موسیقی اصیل افغانی در جهت رشد و تکاملی هنری، تشویق و ترغیب، جلب و جذب آواز خوانان به هنر موسیقی قابل ستایش و قدر دانی است.

استاد عبدالوهاب مددی یکی از نخبه گان گستره فرهنگ و مشعلدار هنر موسیقی کشور ما است. او هنرمند، آواز خوان و آهنگساز مبتکرو توانا، مرد سخن و ادب بوده که با آواز گیرا و

پرسوز خود در غنامندی، شگوفایی فرهنگ و معرفی هنر موسیقی اصیل و ارزنده افغانی به وجهه حسن تلاش ورزیده و خدمات مثمیری را انجام داده است.

- استاد پوهاند دکتور مجاور احمد زیار زبانشناس، آریشناس، ادبیا شناس، شاعر و پژوهشگر برازنده کشور ما در مورد استاد مددی مینویسد:

((استاد عبدالوهاب مددی ز مور دهنرو فرهنگ

پر اسمان یوتلخلاند ستوری

گران وهخاند انجنیر صاحب!

تاته به پته لگېدلي وي چي مندوی دي له لويه سره د شاته پاتي افغان ټاټوبي د پوهي اوفرهنگ د درنو ستو او خلاندو خبرو يادوني په خپلو خانگرو يادونو كي رانغاري، نو پرېرده، د استاد مددي غو ندي د يوه اوږد مهالي هنري- فرهنگي دوست دا هم درسره همدا سي شريك كرم.

گوندي، زما دغه راز نيم نيمگوري زياوي (خاطري) او ستا ورته مركي د ده د كتاب ((سرگذشت موسيقي معاصر افغانستان)) د لمنليكونو(حاشيو) هومره د خپل ملي- فرهنگي تاريخ په بشپړ تابه كي يوه لږه كي ونډه واخېستلای شي.

له دغه وتلي او منلي هنرمند سره زما گډ يادونه له (۱۳۴۳) لمريز كاله راپيلېږي. هغه كال، كه زموږ د هېواد په ملي سياسي تاريخ كي يو اوږون ټكي وو، زما او د ده د اندو واند (اندیشه و خيال) د غورېدا يوه په زړه پورې سر ټكي يې هم را منخته كړ: زما د شعرو شاعرۍ او د ده د سندرو او سندرا.

زه د ابن سينا منځني بڼوونځي د نهم ټولگي له پيل سره د دي جوگه شوم چي هملته په پسرلني بندار كي خپله لومړنۍ ((پسرلنۍ)) واوروم او دی د اتم ټولگي له پيلېدا سره د دي جوگه شو چي د كابل رادېو له لاري خپله لومړنۍ سندره ((سياه موی جلالی)) په زړه راکښونكي اواز او آر (اصلي) گړدود كي د هوا څپو ته وسپاري.

ما همدا ارمان كاوه چي له موسيقاري حنجري ځني يې خپل كوم شعر نيم هم واورم. دېرشمه لسيزه لا پا يته نه وه رسېدلي چي هغه ارمان يې را ترسره كړ او بيا يې څوكاله پرلپسې هغه لوربېنه راڅخه ونه سپموله.

هسي خو يې كلونه كلونه د هوا د څپو له لاري دېرې مينه وړي او روما نتيكي پښتو او پارسي غزلي او په زړه پورې ملي تراني په خپل كوډگر اواز كي مينه والو ته انگازه كړي وي، او په رنگارنگ ټنگ ټکور يې د هېوادوالو زړونه ټکور كړي ول. خو كوم نوم و نښان چي هماغې د تنكي ځوانۍ رومبني وگړنۍ سندرې وړ بڼلي وو، د ختيځ كلاسيك او لويديځ پر ټولو از مايليو هارمونېزه او ارکسترايي آهنگونو يې تر پايه سيوري و رغوړولي وو.

دا ماته پر (۱۳۴۴) کال، تیک هغه مهال بڼه ترار ازباده شوه چې د ((افغانستان د ژبني اطلس)) د ګرډودي (ګویشي) او ورسره ورسره فولکلوري پلټنو او ثبتو نو په لړ کې د هرات، غورو بادغیس درېګونو ولایتو پر اوږده سفر ولاړم.

هغه بدله د لویو ورو پر خولو بهانده وه او زه یې هم دپته راڅکولی وم چې د غور شهرک ولسوالۍ ته له رسېدو سره د ژوندۍ اتلي ((سیاه موی جلالی)) په لټه کې شم. ولسوال راسره خپل منشي ملګری کړ او لنډ ګنډ بازار ته ورسره پرچکر ووتم. روستي دوکان ته له رسېدو سره منشي پښه نیولی شو او راته یې کړ: ((چې غواړې، پرې واورې.))

یوه سره سپین سړي ته یې ګوته ونيوله او په خدا خندا يې راته وویل، همدا ملک یې د روستي مین ((پس کورکي)) زوی دی!

هغه هم راسره په موسکو شونډو روغبر وکړ او له واره پوه شو چې زه هم د((جلالی)) غوندي په ((سیاه موی)) پسي ملنگ شوی يم او د لیدو په اسره یې د سترگو کچکول لی پرلی ګرځوم.

هغه مهال چېرې په اوونۍ کې کوم سپرلی ګاډی د هرات او غور تر منځ چلېده. ما غوښتل، د هغې ولسوالۍ د پارسي ګرډود و فولکلور تر کښني دوه درې ورځې روسته پرې وربرابر شم او د ((سیاه موی)) په سیمه، د فېروزکوه په سیمه کې ترې پلی شم. له بده مرغه مې په ټولو سپرلیو کې څوک بلدي ونه موند، او په توره شپه کې ترې په کاسي(چخچر ان) کې ستړی ستوری پلی شوم.

بیا هم ډاډه وم چې د ولایت د چارواکو په مرسته ملاتړ به تر ګودرې پورې خپلي راسپارلې څېرنې پلټنې راوغځوم. خو په هغه لړکې د ښوونې روزنې د چارواکو په مټ، په یوه سوا لي ګاډي کې له یوه پلټونکي سره د هریرود پر غاړه غاړه مټې د اېمپراتورۍ تر تاریخي پلازمېنې ((آهنګر ان))، راولپېرډول شوم. په دې توګه مې د (جلالی) غوندي د (سیاه موی) دلیدن ارمان د تل لپاره د زره په شاړه کرونده کې ناغورپلې پاتې شو او مراوي خانګو نه بیرته هرات ته راستون شوم. ځکه هغه هم نوره بوډۍ شوې وه او له مینه وړي نوم نښان او ویاړلی ژوندوژواکه یې نور دومره څه پاتې نه ول!

له ګران فرهنگي دوست سره یوه په زړه پورې ګډه څه طره یې د خدای بښلي منلي سندرغاړي غمزده په انگازور اواز کې راسره د یوې((انقلابي)) ترانې ثبتونه وه. همدا چې یې د ستودېو ګرۍ ته وکتل او تر ټا کلیو(۷) دقیقو یوه سرباري شوه، نو موسکي شو او و یې ویل: دایې هم په انارو!

څوکاله راروسته په یوڅه مهالي واټن دواړه د دوو ګاونډو اروپایي هېوادو(المان و سویس) او بیا هم ژبو پوهنتونو ته واستول شو. ما(۶) کاله سر پر سر خپلې ځانګیزې

زده کړې بشپړې کړې او ده په بېلا بېلو پېرو کې (۵) کاله خپلې هغه . ځکه زما دا یو مخیزې تیوریکي وې او د ده هممهاله له پرکتیک سره غاړه پر غاړه. هله نو، نور سره دواړه په یوه بهرني ژبني- کولتوري مزي هم پیل شوي ولو. په کابل کې مو له الماني دو ستانو سره د گډو ناستو پاستو پلمه برابره شوې وه. په هغه لړکې مو له یوې داسې کورنۍ سره اړاو تر او را منځته شوی وو چې مېره یې په رادېو کې تخنیکي سلاکار وو او مېرمن یې زما له دې سره د ژبو او ادبیاتو پوهنځي په الماني څانگه کې همکاره.

یو ماښامنی ته یې زه او مېرمن په وزیر اکبرخان مېنه کې کورته ورغلو چې لیدل مو، هسک دنگه ونه (مددي) له پخلنځي نه شورخ (پیش بند) اچولې، له بولانیو سره راووت، ماښام بڼه (! guten Abend) یې مور دوو مېلمنوته ته وویل، هغه یې یو د ټولو مخې ته کېښوول او پخپله بیرته شاگرخ شو. شپبه پس یې د یو داسې قابلې پلو او هراتي- کابلي هوسانې په یو درخن لوبنیو کې راته پر مېز و اوښلې چې د دواړو مېرمنو اوسون ورت خطا شو او رخه یې ور وپاروله!

په جلاوطنۍ کې هم له بڼه مرغه له ټولمنلي هنرمند سره زما اړیکي هماغسې ټینگ و ترین پاتې دي. څوکاله وړاندې په لندن کې زموږ د ((افغانستان هنري- فرهنگي ټولني)) دا ویاړ ترلاسه کړ چې له المانه راشي او په ورچمتو کړي نمانځغونډه کې په خپلو زړه وړونکیو نغمو او خوږو اهنگونو سره نیم پېریز تېرېږي یادونه یو ځل بیا راتاند و تازه کاندې.

د کوډگر اواز مینانو یې په پرلپسې چکچکو او شورو خوږ تالار پر سر اخیستی وو او ((استاد مددي)) بیا ووايه، بیا ووايه!

هو، د خپلو جلاوطنو مینه والو هغه تاوده هرکلي را زباده کړه چې که نورو هم کتارانو یې د ((علومو اکادمۍ)) د بې سروبوله ستاینومونو په څېر ((استادي)) هغه وړیا پروریا تر گوتو کړي ول، ده، په ټوله هنري - هېوادنی مینه او لوربینه وگاته!
د استاد مددي د روغ و هوسا ژوندو ژواک په هیله ((

استاد عبدالوهاب مددی پسر مرحوم امیر محمد در قریه (ترکان سفلی) مربوط به ولسوالی (انجیل) ولایت هرات در سال (۱۳۱۸) هجری خورشیدی در یک خانواده غیر هنری چشم به دنیا گشوده است. مددی صاحب در مکتب ابتدائیه (سلطان غیاث الدین غوری) هرات درس خوانده، تحصیلات متوسط را در مکتب (ابن سینا) و ثانوی را در مکتب (تخنیک ثانوی) کابل به پایان رسانیده و جمعا مدت پنج سال (طی دو بورس تحصیلی) در رشته ء ژورنالیزم رادیو و موسیقی اروپائی در جمهوری اتحادی آلمان تحصیل کرده است.

او در سال (۱۳۳۴) زمانی که متعلم مکتب بود در رادیو کابل وقت نخست به نام (عبدالوهاب هراتی) بعد به نام (رنجور) و سپس به تخلص (مددی) به آواز خوانی آغاز کرد. مددی صاحب از سال (۱۳۳۹) تا سال (۱۳۴۳) در چوکات ریاست هوای ملکی وقت به حیث کارمند فنی مخابره هوا شناسی و معلم در مرکز تربیوی هوا شناسی میدان هوایی بین المللی کابل وظایفی را انجام داده. بعدا کارمند رادیو تلویزیون شد و به حیث عضو مدیریت موسیقی رادیو افغانستان و پرودیوسر برنامه های موسیقی غربی رادیو آغاز به کار کرد. و بعدا عنوان معاون مدیریت آرشیف موسیقی رادیو، معاون مدیریت موسیقی رادیو، مدیر موسیقی رادیو، مدیر آرشیف موسیقی رادیو، مدیر موسیقی تلویزیون و مدیر عمومی پروگرام های موسیقی رادیو تلویزیون کار کرده است. او از تاریخ (۱۵) اسد سال (۱۳۶۲) به حیث رئیس موسیقی کمیته دولتی رادیو تلویزیون و سینماتوگرافی ایفای وظیفه نموده است. بعد به حیث مسوول بخش موسیقی اتحادیه هنرمندان جمهوری افغانستان تعیین گردید، و در کنگره موسس اتحادیه هنرمندان که در ماه سنبله سال (۱۳۵۹) دایر شد به حیث عضو کمیسیون نظارت و کنترل اتحادیه هنرمندان و در دومین کنگره اتحادیه هنرمندان در ماه حوت سال (۱۳۶۵) به حیث عضو شورای مرکزی و عضو هیئت رهبری بخش موسیقی آن اتحادیه انتخاب گردید. او همچنان در هشتمین پلینوم شورای مرکزی اتحادیه هنرمندان که به تاریخ (۳) اسد سال (۱۳۶۸) خورشیدی در کابل دایر گردید به حیث رئیس انجمن موسیقی اتحادیه انجمنهای هنرمندان جمهوری افغانستان انتخاب شد.

استاد عبدالوهاب مددی ازدواج کرده و صاحب (۴) فرزند (دو پسر و دو دختر) است .

- محترم داکتر ببرک ارغند که یک تن از شخصیت های ملی، ادبی و فرهنگی کشور و یکی از نویسندگان توانا، و ژورنالیست ورزیده کشور ما است در مورد شخصیت ادبی و فرهنگی استاد مددی چنین می نویسد:

(از م) تا (ی)

استاد عبدالوهاب مددی را نمیتوان از زمره بزرگمردان موسیقی کشور بحساب نیاورد. مددی و موسیقی یک گوهر اند در دو ظرف . هم مددی هم موسیقی هردو با یک حرف (م) آغاز

میشوند و با یک حرف (ی) پایان میپذیرند. دشوار است این عاشق و معشوق را از همدیگر جدا کرد.

این استاد فرهیخته و ورجاوند و مغنی شهیر کشور تحصیلات مسلکیش را در مملکت المان - در رشته رادیو و موسیقی غربی - به پایه اکمال رسانیده است. او را روزگاری به نام عبدالوهاب «هراتی» میشناختند زمانی هم به نام «رنجور» صدایش میزدند اما «مددی» با موسیقی تولد یافت با موسیقی رشد نمود و با موسیقی شهره گشت. با همین نام، گهر پاره هایی همچون «سیاه موی و جلای»، «هم میهن شهید من»، «وطن عشق تو»، «دختر عمو جان»، «گل افروز» و دیگران را آفرید و موسیقی پر بار ما را غنایمند تر ساخت.

جناب مددی در طول حیات پر بار شان خدمات گرانبهایی در گستره موسیقی کشور عرضه داشته اند که من در این جا فقط به ذکر چند تای آنها بسنده میکنم:

۱- ایشان در حدود یکصد و چهل آهنگ با صدای دلپذیر خود در استدیو های رادیو و تلویزیون کشور به ثبت رسانیده اند؛

۲- جناب شان که از جمله برنامه سازان بلند دست کشور بحساب می آیند، برنامه های «سیمای هنرمند»، «دیری مجلس»، «حجری مجلس»، «نوی گلونه»، «موسیقی کلاسیک» و «د آهنگونو محفل» و تعداد دیگر را در رادیو و تلویزیون کشور بنیاد گذاشته اند؛

۳- ایشان با شرکت در کنفرانسها، سمینارها و سمپوزیمهای ملی و بین المللی در کشور های مختلف، موسیقی افغانستان را به جهانیان معرفی و نمایندگی کرده اند.

۴- ایشان با جمع آوری ویا دوباره خوانی برخی از آهنگهای فولکلوریک کشور قسماً این آهنگها را از باد فراموشی، زوال و نابودی رهانیده اند؛

۵- ایشان آثاری نوشتاری با ارزشی چون "آهنگسازان بزرگ مغرب زمین" و "سرگذشت موسیقی جاز و هنرمندان نام آور آن" را از زبانهای انگلیسی و المانی به زبان دری برگردان نموده اند؛

۶- اگرچی در مورد تذکره نویسی هنرمندان عرصه موسیقی افغانستان کتابی به نام "دگلو زولی" در سال (۱۳۶۸) خورشیدی (نوشته مصطفی جهاد) به چاپ رسیده است و یا نوشته های مشابه دیگری در این زمینه به رشته تحریر درآمده اند؛ مگر کتاب «سرگذشت

موسیقی معاصر افغانستان « نوشته (جناب مددی) از جایگاه بلندی در ادبیات کشور برخوردار میباشد. این کارکرد ارزشمند استاد مددی با کیفیت و پرداخت عالمانه پی که دارد در نوع خود (تاریخ هنر) به یقین حد اقل تاکنون بی بدیل است. در این اثر گرانبها، موسیقی دانان، استادان، سراینده گان، نوازنده گان آهنگهای کلاسیک، محلی و فلکلوریک وطن ما اعم از پشتو و دری و سایر زبانها معرفی میگردند و فراز و فرود موسیقی کشور دانشمندانه پی گرفته میشود.

به یقین میتوان گفت که استاد مددی مردی دانشمند، مهربان، متواضع و صاحب دید فراخ و وسیع است و خدماتش در عرصه تمام زبانهای کشور قابل قدر و ستایش. (عمر شان طولانی باد.)

به خاطر معرفی بیشتر این هنرمند عزیز و گرامی با آنها مصاحبه انجام داده ام که توجه شما دوستداران ادب و هنر موسیقی را به آن جلب مینمایم. مددی صاحب گرامی اجازه بدهید به پرسش های خود آغاز نمایم. تشکر از شما بفرمائید من در خدمتم.

پرسش: محترم استاد مددی در مورد آشنایی تان برای اولین بار با هنر موسیقی چگونه متوجه استعداد خود شدید و به این هنر روی آوردید. کدام نوع احساسی شما را به سوی موسیقی کشاند؟

پاسخ: من در سالهای دههء بیستم از سدهء روان خورشیدی که حدود چهار یا پنج سال عمر داشتم و با فامیلم که ریس فامیل ماموریتی در ولسوالی کشک ولایت هرات داشت، حدود یکسال ونیم در مرکز آن ولسوالی زندگی نمودم. روزها با پسر بچه های هم سن و سالم، چند راس گوسفند را به چرا (چریدن) می بردیم و تا نزدیکی های عصر باهم مشغول بازی و مخصوصا خواندن آهنگهای سرحدی و ایماقی بودیم که من از آن بچه ها می آموختم. چنانکه من همان آهنگ معروف (سیاه موی و جلالی) را در همان ایام از آن بچه ها آموختم. طبعا احساس غربت و تنهایی در آن دیار و دوری از سایر اقوام نزدیکم در شهر هرات مرا وامیداشت که با آن دوسه پسر بچه که به چوپانی چند تا گوسفند شان در نزدیکی محل سکونت مان مشغول بودند، همراهی نمایم و در خواندنیهای شان که با آواز های باریک و زیبایی شان اجرا

میکردند هم آهنگ شوم، مخصوصا اینکه صاحب آوازی زیبا و خدادادی هم بودم، بدون آنکه در خانواده من در آن زمان کسی به موسیقی علاقه داشته و یا از آن سرشته داشته بوده باشد. بدینگونه احساس نمودم که دلباخته به آهنگهای محلی وطنم گشته ام و آواز خوانی برای خودم، حتی در زیر لحاف در شب هنگامها، بخشی از مصروفیت های روزمره در زندگیم گردید.

پرسش: به نظر شما علم موسیقی را چگونه میتوان تعریف کرد؟

پاسخ: تعریف کتابی هنر موسیقی چنین است: ((موسیقی فن ترکیب اصوات است به نحوی که به گوش خوشایند باشد)) و اما از شادروان استاد محمد حسین ((سراهنگ)) باری شنیدم که در تعریف هنرموسیقی گفتند: ((موسیقی یعنی گره زدن صدا در هوا.))

پرسش: شما هنر موسیقی را به طور علمی و مسلکی از چه کسانی، چطور و در کجا فرا گرفتید؟

پاسخ: من در سه مقطع مختلف زمانی از بحر بیکران هنر موسیقی قطره های نوشیدم و یا ساده تر بگویم با اساسات این فن ظریف تا حدود اندکی آشنا گردیدم.

الف: در سالهای دهه سی از سدهء روان خورشیدی از استاد بزرگ و آهنگساز بی بدیل کشور مان در آن زمان، یعنی از استاد غلام حسین پدر استاد محمد حسین سراهنگ که در آن سالها منتظم موسیقی رادیو کابل بودند، به شاگردانی که اغلب شان جوانان شوقی موسیقی بودند، اساسات موسیقی را تدریس میکردند و آهنگهای جدید برایشان از جمله برای من میساختند که در رادیو کابل میخواندیم.

ب: در سالهای (۱۳۵۵) و (۱۳۵۶) هجری خورشیدی از طریق درسهای موسیقی استاد سراهنگ که طور منظم در رادیو افغانستان پخش میشد. استاد سراهنگ از طریق آن برنامه ها به تشریح (راگها و راگنی ها) میپرداخت و من تهیه کنندهء آن برنامه ها بودم.

ج: یکبار در سالهای دهه شصت و بار دیگر در سالهای دهه هفتاد سده روان میلادی، طی دو بورس تحصیلی در رشتهء ژورنالیزم رادیو در شهر (کولن) آلمان غرب. درین سالها که جمعا حدود پنج سال را در برگرفت، در پهلوی دروس اساسی ژورنالیزم رادیو، در رشتهء تاریخ و تیوری موسیقی اروپائی نیز آموزش دیدم.

پرسش : فعالیت هنری تانرا چه زمانی با رادیو افغانستان آغاز و اولین آهنگی را که در آن زمان سرودید، چگونه مورد استقبال شنونده ها قرار گرفت؟ کدام آهنگ تان شما را در بین مردم زیاد تر به شهرت رساند؟

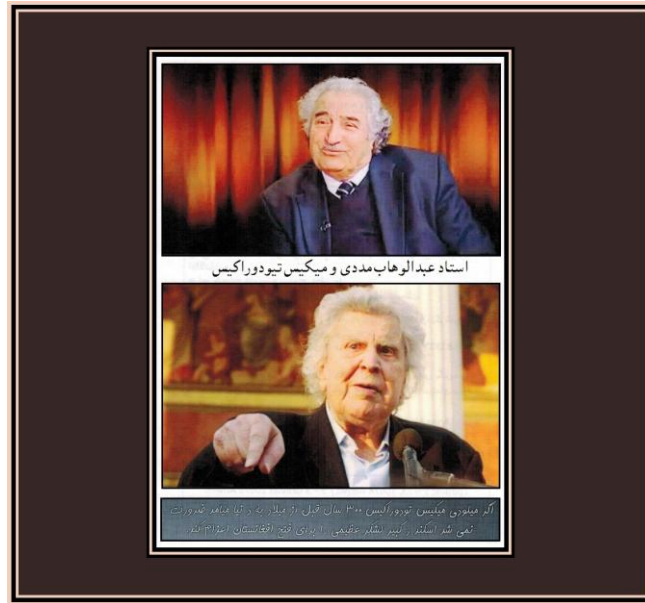
پاسخ : من در سال (۱۳۳۴) هجری خورشیدی آواز خوانی را در رادیو کابل وقت آغاز نمودم. اولین آهنگی که در رادیو خواندم، آهنگ محلی (سیاه موی و جلالی) بود که شرح آنرا در پاسخ اول این مصاحبه دادم و همین آهنگ مرا در بین مردم به شهرت رساند و مردم نیز ازان استقبال بی نظیری به عمل آوردند.

پرسش : در قسمت ساختن و کمپوز آهنگهای تان برای اولین بار از کجا و چطور آغاز نمودید؟ آیا کسی دیگری هم شما را درین قسمت همکاری نموده یا خیر؟

پاسخ : آهنگسازی هنری است که هنرمند از طریق ذوق، قریحه و استعداد فطری اش بدان دست مییازد. درست مثل هنر شاعری که اگر کسی و یا ادبیات شناسی قریحه و استعداد فطری در شاعری نداشته باشد ، نمیتواند شعری بسراید و من هم در ساختن آهنگهای که برای خود و یا سایر آوازخوانان ساخته ام، از هیچ استاد و یا رهنمای کمک و یاری نخواستهم جز استعداد فطری خودم .

پرسش : آهنگ میهنی و حماسی (سرود وطن) که یکی از معروف ترین آهنگهای میهنی در کشور ما است، شعر و کمپوز این آهنگ از کی است؟

پاسخ : شعر این آهنگ از محترم (ناصرطهوری) شاعر ورزیده کشور ما و کمپوز آن از محترم (میکیس تیودوراکیس) آهنگ ساز و موسیقی دان معروف یونانی است. باید اضافه نمایم که من در حدود (۶) شش کمپوز این کمپوزیتور معروف یونانی را در چوکات اشعار میهنی و حماسی خوانده ام که در آرشیف موسیقی رادیو افغانستان موجود میباشد.

پرسش : شما در هنر موسیقی پیرو کی و کدام نوع سبک هستید. هنرشعر که جایگاه ویژه ای در فرهنگ موسیقی کشور ما دارد، از کدام نوع اشعار در ساختن آهنگ های تان زیاتر استفاده نموده اید؟

پاسخ : من پیرو سبک خاصی در هنر موسیقی نیستم. در مورد اشعاری که خوانده ام و یا روی آنها آهنگی ساخته ام نیز باید بگویم که صرف زیبایی و رسالت شعر در مد نظرم بوده تا خواندن آن بر روح و روان من و شنونده ء آوازم تاثیر مثبتی بر جا گذارد.

پرسش : شما منچیت یک استاد متعهد و رسالتمند موسیقی کشورما برای حفظ و زنده نگاهداشتن موسیقی اصیل افغانی چه کارها و فعالیت های را تا کنون انجام داده اید؟

پاسخ : پیش از آنکه به پاسخ این سوال پردازم، باید صادقانه اعتراف نمایم که من هیچگاهی استاد موسیقی نبوده و نه میباشم. لطفا به من استاد نگوئید که سخت از شنیدن این سخن بر خویش میلرزم و احساس خجلت مینمایم و اما در مورد سوال تان باید عرض نمایم که جهت زنده نگهداشتن موسیقی اصیل افغانی تا آنجا که در توانم بوده ، کارهای زیادی انجام داده ام که اگر از همهء کارکرد هایم در داخل و خارج کشور به تفصیل صحبت نمایم ، سخن خیلی به درازا خواهد کشید ولی برای آنکه سوال تانرا کاملا بی جواب نگذارم ، اینک از فعالیت ها و کارکردهای هنری خود طور فشرده چنین عرض مینمایم.

۱- اجرای صدها آهنگ جدید و محلی افغانی در هر دو زبان دری و پشتو که بیشتر آنها را طور زنده و مستقیم در رادیو خوانده ام نه آنکه اول روی نوار ضبط شده باشد و بعد پخش گردیده باشد زیرا در سالهای اول فعالیت هنری ام در رادیو کابل، از ضبط آهنگها روی نوار ها یا کست ها اصلا خبری نبود.

۲- تهیه و پخش برنامه های گوناگون موسیقی در رادیو افغانستان از جمله برنامه های : نوي گلونه، سیمای هنرمند، درسهای موسیقی و بزم غزل استاد سرآهنگ و چندین برنامهء دیگر از موسیقی شرقی و غربی.

۳- اشتراک در کنسرت های موسیقی در داخل و خارج افغانستان از جمله در کشور های هند، ایران، و اتحادشوروی .

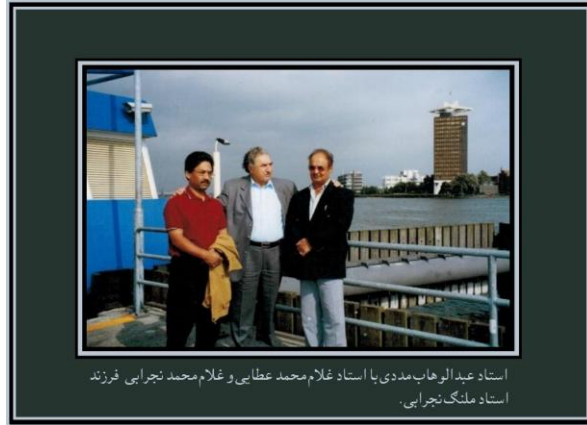
استاد عبد الوهاب مددی در حالی اجرای کنسرت در تلویزیون ایران

۴- اشتراک در کنفرانس ها و سمپوزیم های موسیقی به منظور معرفی موسیقی فولکلوریک افغانی در کشور های جاپان، اتحادشوروی، چکوسلواکیا، بلغاریا و کوریای شمالی به نمایندگی از کشورم.

استاد عبد الوهاب مددی در حالی کنسرت در لندن با اعضای انسامبل پاختر از راست به چپ دکتر جان بیلی، وی روتیکا، خانم ترگس، دکتر ماتی یاس و استاد عبد الوهاب مددی

۵- معرفی موسیقی فولکلوریک افغانی به همراهی یک رباب نواز و یک زیر بغلی نواز و یک دوتار نواز طی بیش از بیست کنسرتی که به دعوت موسسات هنری در کشور های آلمان، فرانسه، انگلستان، هالند و اطریش اجرا نموده ام. البته در سالهای مهاجرت .

۶- ثبت و پخش (۵) پنج نوار کست از خوانندهایم در کشور های ایران و افغانستان .
۷- ثبت صدها آهنگ آوازی و سازی از موسیقی اصیل افغانی در کابل و مزارشریف توسط آواز خوانان و نوازندگان محلی از سراسر افغانستان، طی سفری که با مصرف (WDR) رادیوی

من و دو همکار آلمانی ام در سال (۱۹۷۴) با پیشنهاد رادیوی فوق الذکر و موافقت دولت افغانستان به عمل آوردیم و (WDR) رادیوی

صدها هزار افغانی درین پروژه برای هنرمندان افغانستان حق الزحمه پرداخت. این آهنگها با مرور زمان طی برنامه های یکساعته خاص توسط من و یک همکار آلمانی با معرفی همه جانبه آنها دران رادیو پخش گردید که در جهت معرفی موسیقی اصیل افغانستان کاری نهایت مفید ودر خور ستایش بود واین در نوع خود ، نخستین کاری بود که در خارج از کشور انجام یافت.

۸- تالیف کتاب ((سرگذشت موسیقی معاصر افغانستان)) و چاپ آن در سال (۱۳۷۵) در جمهوری اسلامی ایران که من در تهیه مطالب و تالیف آن سالهای زیادی زحمت شبانه روزی کشیده بودم. یکبار این کتاب که در مطبعهء کابل زیر چاپ بود ، در اثر راکت پرانی های تنظیم

های جهادی در سال (۱۳۷۱) با صدها کتاب دیگر سوخت ولی خوشبختانه با استفاده از یک نقل تایپ شده آن که نزد من موجود بود، حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی ایران آنرا از من گرفت و در سال (۱۳۷۵) به چاپ اول آن اقدام نمود. چاپ دوم کتاب در سال (۱۳۹۰) در تهران چاپ شد که اینک مورد استفاده دوستداران هنر موسیقی قرار میگیرد.

پرسش: شما در مورد چاپ و تکثیر کتاب تان بنام (سرگذشت موسیقی معاصر افغانستان) که برای خوانندگان و پژوهشگران هنرموسیقی واقعا یک گنجینه بزرگ علمی، ادبی و هنری میباشد چگونه می اندیشید؟

پاسخ: در مورد کتاب (سرگذشت موسیقی معاصر افغانستان) باید بگویم که این کتاب با همه نواقص و کمبودی های که دارد، اولین اثری بود که در زمینه موسیقی افغانستان اعم از موسیقی سازی و آوازی

(Vokal und Instrumental)

چاپ گردید. قبل از آن هیچگونه اثری در زمینه موسیقی معاصر افغانستان در داخل و یا خارج کشور چاپ نشده بود.

پرسش: این کتاب ارزشمند شما در طی چه مدتی به تحریر درآمد و استقبال مقامات هنری از آن چگونه بود؟

پاسخ: این کتاب به اصطلاح مردمان هرات خیلی (دیدنی دار) بوده یا واضحتر بگویم خیلی سرگردانی ها کشیده تا به مرحله چاپ خود رسیده است، بدین معنی که در مرحله اول من با استفاده از نبشته های پراکنده ام که طی سالیانی دراز در جراید و مجلات کشور چاپ نموده بودم و صحبت های طولانی با استادان موسیقی که هنوز حیات داشتند و مرا به ایشان دسترسی بود و در هر مورد به من معلومات لازم را میدادند، این کتاب را اول زیر عنوان (سرگذشت موسیقی افغانستان در سدهء روان) بصورت پاورقی بگویم یا بخشهای جداگانه طی چند سال متواتر در مجلهء (هنر) ارگان نشراتی اتحادیه هنرمندان افغانستان به چاپ رسانیدم و طی آن مدت چند بار از خوانندگان مجله خواهش نمودم تا اگر کمی و کاستی در گفته های استادان موسیقی موجود باشد، مرا در جریان بگذارند تا در تصحیح آنها در شماره بعدی مجله اقدام نمایم. چنانکه صرف در یک مورد یک خواننده نظر اصلاحی خود را به من فرستاد و من از

آن نظر در شماره بعدی مجله استفاده نمودم و کتاب تا پایان چاپ شد و مورد تائید خوانندگان قرار گرفت. بعد از این مرحله و یک نظر نهائی و گذرا به کتاب و با تغییر دادن نام کتاب از (سرگذشت موسیقی افغانستان در سدهء روان) به (سرگذشت موسیقی معاصر افغانستان) آنرا آماده چاپ نهائی ساختم. حالا باید کتاب جهت چاپ به مطبعه میرفت. درین زمان رئیس محترم اتحادیه هنرمندان افغانستان، جناب آقای دیپلوم مهندس محمد حیدر پردیس که من در آن وقت به عنوان رئیس انجمن موسیقی آن اتحادیه با ایشان همکاری کردم، به من پیشنهاد نمودند که با استفاده از یک ماده پروتوکول همکاری های فرهنگی بین اتحادیهء هنرمندان افغانستان و اتحادیهء آهنگسازان مسکو این کتاب را به آن اتحادیه به مسکو میفرستیم تا به مصرف خودشان به اساس مادهء یاد شدهء پروتوکول همکاری در یکی از چاپخانه های شهر دوشنبه تاجکستان شوروی چاپ گردد. با الاخره چنین شد و مرا با کتابم به مسکو دعوت نمودند و مدت یکماه در یکی از استراحت گاه های خیلی زیبای هنرمندان مربوط به اتحادیهء آهنگسازان مسکو، خانهء مکملی را در اختیارم گذاشتند تا با خاطری آرام فوتو البم کتاب را آماده بسازم که اول آفسیت میشد و بعد عکسهای مربوط به هر فصل کتاب در پایان هر فصل جداگانه چاپ میگردد. این کار که در مدت یکماه به پایان رسید، کتاب و فوتو البم کتاب را از من گرفتند و تکت طیاره امرا به من تقدیم نمودند و گفتند که وقتی حروفچینی کتاب به پایان رسید و کتاب آماده چاپ شد، قبل از چاپ به مدت یک هفته دیگر باز ترا (مرا) دعوت مینمائیم تا به مسکو آمده، پروف کتاب را دیده یعنی خودت پروفخوانی نهائی کتاب را انجام داده و اصلاحاتی را اگر لازم باشد در آن وارد نمائی و بعد ما کتاب را چاپ مینمائیم و با هر تیراژی که لازم داشته باشید آنرا برایتان به کابل میفرستیم. من تکت هوا پیمایم را گرفته و فردای آن روز جانب کابل پرواز نمودم. نمیدانم، سه یا چهار سال از آن تاریخ گذشت و خبری از چاپ کتاب در مسکو یا تاجکستان نشد. روزی از اتحادیهء آهنگسازان مسکو نامهء به اتحادیهء هنرمندان افغانستان رسید. در آن نامه تذکر داده شده بود که نسبت مشکلات زیاد اقتصادی و تنقیصات فراوانی که در بودیجه و پرسونل اتحادیهء ما وارد شده، متاسفانه از چاپ کتاب (سرگذشت موسیقی معاصر افغانستان) معزوریم، هر زمانیکه قاصد مطمئن یافتیم کتاب را توسط آن به شما میفرستیم زیرا اعتماد نداریم که با پست خواهیم توانست امانت تانرا طور سالم به

شما بفرستیم. این درست نزدیک با زمانی بود که فروپاشی اقتصادی شوروی آغاز یافته بود. چند ماه بعد در سفری که خودم به تاجکستان داشتم، یکی از آهنگسازان تاجکی از شهر دوشنبه رفت به مسکو، کتابم را آورد و به من تسلیم نمود و من کتاب را با خود آوردم به کابل. در مرحله بعدی کتاب را جهت چاپ به چاپخانه آریانا در منطقه صنعتی کابل تسلیم دادیم. اینبار کتاب دیدنی دار من با صدها جلد کتاب دیگر در اثر راکت پرانی های تنظیم های جهادی در آن مطبعه سوخت. ماه سنبله سال (۱۳۷۱) که جنگهای تنظیمی در کابل به اوج خود رسید و کابل ویران شده رفت، من هم فرار را بر قرار ترجیح دادم. هست و بودم را گذاشتم در خانه مکروریان خود که قبالة شرعی آنرا در دست داشتم و با فامیل از طریق هرات وارد خاک ایران شدیم و شش سال تمام در ایران ماندیم تا اگر روزی آرامش در وطن بیاید، دوباره به وطن برگردیم که هرگز به این آرزو نرسیدیم .

در یکی از سالهای اقامت در تهران سه تن از مسوولین ادارات فرهنگی هنری حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی ایران با همراهی دوست خیلی عزیزم جناب آقای محمد کاظم کاظمی، شاعر، نویسنده و پژوهشگر گرانقدر کشور مان جهت یک ملاقات تعارفی به منزل من آمدند. ضمن صحبت ها که با آقایون مهمان داشتم، از کتابم یادی نمودم. یکی از مهمانان ، جناب آقای استاد علی معلم دامغانی که سمت معاونیت حوزه هنری را داشت و یکی از شعرای طراز اول امروزمین کشور ایران است با عجله گفت :

((آقا ! این کتاب تو در کجاست؟ ما عقب یک صفحه چاپی در مورد موسیقی کشور برادرمان افغانستان سرگردانیم و نمیابیم و تو از کتابی داری صحبت میکنی !!))

گفتم کتابم همینجا نزد من است ولی فوتو البم آن در کابل مفقود شده و کتاب بدون عکس باید چاپ شود. گفت : ((ما بدون عکس هم کتابت را چاپ میکنیم، مانع ندارد.)) خلاصه کتاب به همت والای استاد علی معلم دامغانی، بدون حذف یک کلمه از متن آن در سال (۱۳۷۵) در حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی ایران چاپ شد و اینک چاپ دوم کتاب پس از سپری شدن پانزده سال از چاپ اول آن و این بار با عکسهای فراوانی از هنرمندان افغانستان به همت جناب آقای محمد ابراهیم (شریعتی) افغانستانی، ناشر محترم موسسه نشراتی (عرفان) در تهران چاپ شد و در نمایشگاه کتاب شهر فرانکفورت آلمان به روزهای شنبه و

یکشنبه تاریخ (۵) و (۶) اکتوبر سال (۲۰۱۳) به نمایش گذاشته شد. اما در مورد استقبال کتاب از جانب مقامات هنری کشورم که سوال نموده اید، باید عرض نمایم که من درین باره از جانب مقامات مسوول و ذیدخل افغانی چیزی شنیده ام و ندیده ام ، اگر شما چیزی شنیدید ، لطفاً مرا هم در جریان بگذارید .

پرسش : شما چه وقت افتخار لقب استادی را کسب کردید؟

پاسخ : من همانطور که در پاسخ یکی از سوالهای تان عرض نمودم، افتخار کسب لقب استادی را نه تنها کمائی نکرده ام بلکه خود را شائسته ء این لقب پرافتخار نیز نمیدانم .

پرسش : شما نقش موثر شاعران، تصنیف سازان، آهنگسازان، آوازخوانان و هنرمندان را در قسمت زمینه سازی پیشرفت و تکامل آهنگهای حماسی و میهنی چگونه ارزیابی می نماید؟

پاسخ : همانطور که خود در سوال تان اشاره نموده اید، در خلق و ایجاد آهنگهای حماسی و میهنی، شاعران توانا، تصنیف سازان خوب، آهنگسازان ورزیده، آواز خوانان بسیار خوب و با الاخره آرکستر اجرا کنندهء توا نمند باید دست بدست هم بدهند تا اثری ماندگار به وجود بیاید و از شنیدن آهنگی که با عوامل یاد شده ایجاد شده باشد، بر شنونده تحرک و هیجانی به وجود آید، نه آن احساسی که از شنیدن یک آهنگ سادهء محلی و یا یک آهنگ تغزلی به انسان دست میدهد.

پرسش : به نظر شما چه تفاوت های اساسی و ویژه در میان آلات موسیقی اصیل افغانی و آلات موسیقی غربی وجود دارد؟

پاسخ : مقایسه نمودن آلات موزیک اصیل افغانی با آلات موزیک اروپائی کاری است ناممکن. زیرا ، از یکسو تعداد آلات موزیک اصیل افغانی از نقطه نظر نوعیت آنها با آلات موزیک غربی که در کشور های مغرب زمین رایج اند غیر قابل مقایسه میباشد و از سوی دیگر آلات موزیک غربی پیوسته در جهت تکامل خویش از نگاه وضع ظاهری و ایجاد آواز های گوناگون و متنوع گام برمیدارند، چیزی که در مورد آلات موزیک اصیل افغانی جز دو موارد نادری اصلا مشاهده نمیگردد . بهتر است که از بحث تفاوت ها میان این دو دسته از سازهای افغانی و غربی اصلا صرفنظر نمائیم.

پرسش : سرزمین باستانی و مدنیت پرور ما که شامل اقوام وملیت های مختلف با زبان ها و لهجه های گوناگون اند، در حوزه موسیقی نیز هر یکی از ملیت های ما سبک مخصوص و مربوط به محدوده فرهنگی خود را دارند. شما به حیث یک هنرمند سابقه دار کشور ما سبک های موسیقی محلی را چگونه ارزیابی می نماید؟

پاسخ : ارزیابی من از سبک های مختلف موسیقی محلی افغانستان در حال حاضر اینست که با گذشت زمان و به ویژه در حالات بحرانی کنونی که از دهه های متوالی بدینسو بر پیکر ناتوان موسیقی اصیل افغانی مان ضربات مدهشی از جهات گوناگون وارد میگردد، زود خواهد بود که موسیقی اصیل محلی ما رنگ و رونق واصلت گذشته اشرا تا حدودی از دست بدهد که این یک تراژیدی بزرگ در تاریخ هنر کشور مان خواهد بود ، مگر آنکه تا دیر نشده ، ادارات مسوول فرهنگی در کشور راه چارهء در جهت انکشاف و شگوفائی این هنر زیبا بیابند و اقدام عملی در زمینه به عمل بیاورند و هنرمندان محلی را دریابند.

استاد عبدالرحمان مددی در حالی مصاحبه با استاد عبدالغفور کمال هنرمند برآزازه از یکی و یکی از شاگرد های استاد عبدالغفور.

پرسش : در سبک موسیقی ننگرهای (د حجره مجلس) و (دیره مجلس) که معمولا بوسیله آوازخوانان ولایات شرقی کشور برگزار می شود و ازغنا و اصالت های خاص هنری برخوردار هست. آواز خوانان این سبک در زمان های مختلف مجالس گوناگون برپا نموده اند مگر درین اواخر ازین مجالس سرو صدای وجود ندارد واگرهست هم خیلی ها ضعیف. به نظر شما علت این امر در چیست.

پاسخ : فکر میکنم که در پاسخ سوال قبلی به این سوال شما نیز پاسخ داده باشم. ((حجره مجلس)) ها و ((دیره مجلس)) ها از جملهء مراسم و عنعنات با شکوه هنری مردم در

صفحات شرقی کشور ما بوده که خودم چند سالی شاهد و ناظر ثبت و پخش این برنامه ها (برنامه های حجره و دیره مجلس) در رادیو تلویزیون افغانستان بوده ام و بیاد دارم که این برنامه ها که با اشتراک عدهء زیادی از آواز خوانان و نوازنده گان و حضور داشت جمع از شنوندگان در مجلس با رهبری و راهنمایی هنرمند ورزیده و توانا ، استاد محمد دین (زاخیل) و بعد ها با رهبری استاد گلزمان تهیه میگردید و از جانب ادارهء موسیقی رادیو تلویزیون پخش میگردید ، با چه استقبال پرشوری از جانب شنوندگان رادیو تلویزیون مواجه میشد. ولی حیف که حالا دیگر :

((آن قدح بشکست و آن ساقی نماند)) . اگر چیزی باقی مانده باشد، در همان دیره های تابستانی و حجره های زمستانی ولایات شرقی کشور ما خواهد بود. در رادیو تلویزیون افغانستان که در حال حاضر اثری از آن مجالس نیست .

پرسش : در مورد آهنگهای محلی چگونه می اندیشید به نظر شما معروفترین، محبوبترین ومشهورترین آواز خوانان محلی کشور ما کی ها بوده اند؟

پاسخ : آهنگهای محلی در هر کشور ، بخشی از میراث فرهنگی آن کشور محسوب میشوند که باید هم مردم و هم دولت ها در حفظ و حراست آن بکوشند و نگزارند که اصالت آنها مغشوش گردد و صدمه ببینند، و اما اینکه مشهور ترین، معروفترین و محبوب ترین آوازخوانان محلی کشور ما کدام ها هستند، اینرا در صلاحیت خود نمی بینم که آنها بیان نمایم.چه، ذوقها ، بینش ها و سلیقه های هنری در افراد فرق میکند. طور مثال هنرمندی که نزد یک شنونده ، خوب ترین و محبوب ترین است، شاید نزد شنونده دیگری اینطور نباشد. از جانب دیگر من باید تمام هنرمندان عرصهء موسیقی کشور را از زمان گذشته تا زمان حاضر بشناسم و با هنر شان از نزدیک آشنا شده باشم تا بتوانم در مورد قضاوت نمایم که آن هم قضاوت درست و واردی نخواهد بود.

پرسش : به نظر شما آواز خوانان غزلسرای کشور ما کی ها بودند، و در انتخاب اشعار چهگونه شعری را می پسندیدند؟

پاسخ : ما از نیم قرن گذشته بدینسو با نام غزلسرایان بیشماری آشنا شده ایم که در حال حاضر هر روز بر تعداد شان در داخل و خارج کشور افزونی به عمل می آید.اگر بخواهم که

اسامی همهء غزلسرایانی که زنده اند و یا از میان ما رفته اند را در اینجا تا آنجا که حافظه ام یاری میرساند بر شمارم، به اصطلاح ((مثنوی هفت من کاغذ میشود.)) برای اینکه سوال شما را کاملاً بی جواب نگذارم، از مشهورترین غزلسرایانی که باری در کتاب (سرگذشت موسیقی معاصر افغانستان) از آنها نام برده ام، درینجا دوباره یاد می‌نمایم تا حل مطلب شده باشد و آنها عبارت اند از :

استاد قاسم افغان، استاد غلام حسین خان (پدر استاد سرآهنگ)، استاد نبی گل، استاد محمد حسین سرآهنگ، استاد محمد نبی (نتو)، استاد یعقوب قاسمی، استاد رحیم بخش، استاد رحیم گل، استاد شیدا، استاد محمد هاشم چشتی، یوسف قاسمی، آصف قاسمی، محمد صابر، عبدالمحمد هم آهن‌گ، امیر محمد (چانته)، حفیظ الله خیال، استاد الطاف حسین، سخی احمد (خاتم)، نجف علی رجا، سلیم بخش، حسین بخش، الفت آهنگ، محمد حسن (شیدائی)، رحیم غفاری، محمد عارف (حیرت آهنگ)، فدا محمد فیضی، استاد اولمیر، استاد شاه ولی ننگرهای، محمد ایوب ننگرهای و استاد محمد شریف (غزل) خواهر زادهء استاد سر آهنگ و فرزند استاد احمد بخش که جوانترین استاد موسیقی در میان هنرمندان یاد شده میباشد.

پرسش : نظر به معلومات در دست داشته، برخی از آلات موسیقی هند به افغانستان و بعضی نغمات و آهنگهای افغانی به کشور هند راه باز کرده است. شما در این مورد چگونه می‌اندیشید؟
پاسخ : نه تنها از آلات موزیک هندوستان مثل : هارمونی، سیتار، سارنگ، طبله، سرود و چند تای دیگر که از جمله سازهای بین‌المللی اند یعنی در کشورهای مختلف جهان نواخته میشوند به مرور ایام در کشور ما راه یافته اند بلکه تعداد زیادی از آلات موزیک اروپائی نیز در افغانستان مورد استفاده قرار میگیرند که خیلی هم در غنای موسیقی امروزین ما افزوده اند. همچنان نغمات و آهنگهای افغانی نه تنها در هند بلکه در ایران و تاجکستان نیز مورد استفاده قرار گرفته اند و این تحولات هنری از نظر من کاری بوده، عادی و طبیعی .

پرسش : نخستین آوازخوانان که موسیقی هندی را در افغانستان رنگ و روحیه افغانی بخشیدند و آهنگهای پشتو و دری سرودند کی ها بودند لطفا درین زمینه معلومات دهید؟

پاسخ: نخستین آواز خوانان که موسیقی هندی را در افغانستان رنگ و روحیه افغانی بخشیدند و ما با نامهای شان آشنا هستیم، عبارت بودند از استاد قاسم افغان و استاد غلام حسین خان پدر استاد محمد حسین سرآهنگ .

پرسش: در باره شخصیت هنری استاد قاسم جو که بعدا بنام استاد قاسم افغان محبوب همگان و سرحلقه خراباتیان شد چگونه می اندیشید؟ این استاد بزرگ و گرانمایه شعر مرحوم عبدالعلی (مستغنی) را که مطلع ان اینست:

ناز دارد بی سرو سامانی ام + بحر در بر قطره ای طوفانی ام
آسمان سیری یست سرگردانی ام + مشکل هر کار شد آسانی ام
گر ندانی غیرت افغانی ام + چون به میدان آمدی می دانی ام
در یکی از محافل وقت سروده است.

لطفا معلومات دهید که استاد محترم این غزل را در کجا ، چه وقت و به چه مناسبت سروده است؟

پاسخ: استاد قاسم (افغان) هنرمندی بود که اگر بخواهم در مورد ابعاد گسترده هنری ادبی و اجتماعی او صحبت نمائیم و اینکه او شعر معروف مرحوم عبدالعلی (مستغنی) را در کجا ، چه وقت و به چه مناسبت سروده است به شما معلومات بدهم، این امر از حوصله این مصاحبه خارج است، بهتر است به زندگینامه او در کتاب (سرگذشت موسیقی معاصر افغانستان) که تالیف اینجانب است مراجعه فرمائید تا حل مطلب شود.

پرسش: اگر به تاریخچه موسیقی اصیل افغانی نظری بیندازیم در پهلوی استاد قاسم افغان، استاد غلام حسین خان و استاد نبی گل هم از چهره های درخشان هنری و استادان بزرگ و توانای دنیا موسیقی اصیل کشور ما اند. در مورد شخصیت و سبک هنری این بزرگمردان در جهت رشد و انکشاف موسیقی در کشور ما چگونه می اندیشید؟

پاسخ: من در کتاب (سرگذشت موسیقی معاصر افغانستان) در مورد هنرمندان بزرگ و صاحب سبک افغانستان یعنی: استاد قاسم افغان، استاد غلام حسین خان، استاد نبی گل و استاد سر آهنگ در فصل ((ستونهای چهار گانه موسیقی معاصر افغانستان)) طور مفصل صحبت نموده ام که نمیتوانم درین مصاحبه طی چند سطر محدود بار دیگر به آن بپردازم ولی به خاطر

اینکه سوال شما را کاملاً بی جواب نگذاشته باشم، میتوانم بگویم که اگر این چهار استاد بزرگ و مُسلم موسیقی نمی بودند، هرگز موسیقی جدی و کلاسیک افغانستان در قرن حاضر چنین نمی بود که هست بلکه شاید رنگ و رُخ دیگری میداشت. این چهار استاد بزرگ و بی بدیل در تاریخ موسیقی معاصر افغانستان، واقعا ستونهای بزرگ و مستحکم کاخ موسیقی نوین افغانستان بوده اند که جای هر چهار نفر شان تا کنون در قلمرو موسیقی ما خالی است.

پرسش: در مورد شخصیت هنری مرحوم استاد سرآهنگ که شما با آنها زیاتر در ارتباط بودید چگونه می اندیشید؟ در پهلوی کارهای بزرگ هنری آنها، هدفشان از نگارش کتاب (قانون طرب) چه بود، به نظر شما استفاده این کتاب چه نتیجه برای هنرجویان به ارمغان می آورد؟

پاسخ: در مورد شخصیت استاد سر آهنگ ، در پاسخ سوال قبلی تان بدان تا حدودی پرداخته ام ، میتوانم اینرا نیز اضافه نمایم که با تائید رسمی منابع ذیصلاح موسیقی کلاسیک در هند و پاکستان ایشان : (کوه بلند موسیقی)، (سرتاج موسیقی)، (بابای موسیقی) و (شیر موسیقی) بودند که من سخن بهتر و بیشتری از سخنان یاد شده ندارم که به آدرس این استاد یکه تاز در میدان موسیقی کلاسیک در افغانستان به شما به عرض برسانم. و اما در مورد کتاب (قانون طرب) باید بگویم که در سال (۱۳۴۸) هجری خورشیدی استاد سرآهنگ رساله کوچکی را به من سپردند تا آنرا در مطبوعات کشور جهت استفاده هنر جویان به چاپ برسانم. در آن رساله ، استاد ما (راگهای) مروج را که خواندن آنها رواج بیشتری توسط آواز خوانان کلاسیک داشت معرفی نموده و علاوه از معرفی سُر ها و یا نوتهای آنها ، (آروهی) و (امروهی) یعنی رفت و آمد سُر ها و (وادی) و (سموادی) یعنی سُر ها و یا نوتهای اصلی و عمده هر (راگ) را تشریح داده بودند. من آن رساله را بعد از یک (مقدمه) که بر آن نوشتم در آغاز بخش اول آن رساله در یکی از شماره های همان سال (۱۳۴۸) مجله (پشتون ژغ) ارگان نشراتی رادیو افغانستان به چاپ رساندم و بعد بصورت پیاپی در چند شماره ء آن مجله در همان سال رساله (قانون طرب) را به چاپ رساندم که هنر جویان زیادی از آن استفاده نموده و در حق استاد دعای خیر نمودند. سی و یک سال پس از چاپ این رساله در مجله (پشتون ژغ) یعنی در سال (۱۳۷۹) جناب آقای پروفیسور دوکتور عنایت الله (شهرانی) کتاب (قانون طرب) استاد سرآهنگ را با مقدمه و تعلیقات خیلی خوبی و با استفاده از رساله (قانون طرب) استاد سرآهنگ و با ویراستاری پوهاند

عبدالرسول (رهین) در شهر استوکهولم کشور سویدن دوباره به چاپ رسانیدند که در واقعیت امر، این کتاب که فراموش همگان شده بود، حیاتی تازه یافت و این خدمت بزرگ فرهنگی دوکتور شهرانی سزاوار هر گونه ستایش است.

پرسش: در مورد ارکان موسیقی (سُر)، (تال) و (لی) چه توضیحات و نکاتی را قابل یاد آوری می دانید؟

پاسخ: اگر آواز خوانی بدون داشتن (سُر، تال، لی) آواز بخواند، به او نمیتوان آواز خوان گفت. اصلا این ارکان سه گانه فوق الزکر، لازمه اجرای یک آهنگ سازی و آوازی میباشد. **سُر:** یعنی هماهنگ بودن ساز با آواز.

تال: یعنی هم آهنگ بودن ساز و آواز با ضرب آلات موسیقی ضربی.

لی: یعنی همراهی یکنواخت آواز خوان حینی اجراء یک آهنگ با آلات ضربی.

پرسش: در ساختن آهنگ ها، (راگ ها) چطور استفاده میگردد؟ مهربانی نموده در مورد (ریشه، نام و انواع راگ ها)، اوقات و ماه های مناسب که برای (راگ ها) تعیین نموده اند. به طور مختصر معلومات دهید؟

پاسخ: این سوال را باید از یک استاد بزرگ و مُسلم موسیقی نمود نه از من حقیر فقیر سرا پا تقصیر در علم موسیقی.

پرسش: امیر خسرو بلخی (رح) که یکی از مشهورترین و با استعداد ترین دانشمندان علم موسیقی، شعر و ادب بود، در بخش موسیقی ابتکارات و اختراعات مفید و مثمیری انجام داده اند. مهربانی نموده در زمینه معلومات مختصر ارائه نماید؟

پاسخ: امیر خسرو بلخی (رح) به قول استادان بزرگی که در کشور خود داشته ایم، یکی از مخترعین (اختراع کننده گان) بزرگ موسیقی نیز در پهلوی کارهای بزرگ ادبی شان بوده اند، چنانکه میگویند: آلات موسیقی سیتار و طبله و خواندنیهای خیال و ترانه از اختراعات ایشان میباشد.

پرسش: به نظر شما چه تفاوتی میان سرودن (راگ)، (راگنی)، (تهمیری)، (خیال)، (غزل) و (ترانه) وجود دارد؟

پاسخ: (راگ) نوعی از موسیقی کلاسیک هند میباشد که با (آلاپ) آغاز می یابد و با یک (ترانه) ختم می شود و تعداد راگ ها شش تا میباشد که عبارت اند از :
بهرو- مالکانوس- سری راگ - میگ - هندول و دپیک .

- (راگنی) ها از (راگ) ها به وجود می یابند و تعداد آنها به صدها میرسد و نوعی از موسیقی کلاسیک هند میباشد.

- (تهمری) نوعی از موسیقی نیمه کلاسیک هند میباشد که خواندن آن با خواندن (راگها و راگنی ها) تفاوت دارد و در خواندن تهمری از شعر هم استفاده میگردد.

- (خیال) نوعی از موسیقی کلاسیک هند میباشد که شباهت های زیادی با (راگها و راگنی) دارد ولی (لایت) تر و یا بهتر بگویم سبک تر از راگنی ها خوانده میشود و مثل (راگ) با یک (ترانه) پایان نمی پذیرد.

- (غزل) همانطوریکه از نامش پیدا است ، نوعی از موسیقی (لایت یا سبک) میباشد که در چهار چوب غزلی از شاعران غزلسرا اجراء میگردد.

- (ترانه) نوعی از یک خواندن است که معمولا در بخش پایانی یک (راگ) خوانده میشود. باید اضافه نمود که اگر به جزئیات امر در مورد تفاوت ها در اجرای خواندنیهای فوق الزکر بپردازیم، بهتر آنست که آنها را بشنویم تا تفاوتها را بهتر و خوبتر دریابیم.

پرسش: راجع به (تات) ها چه گفتنی دارید، آیا امکان دارد از نامهای (تات ها) یادی نمائید؟

پاسخ: در موسیقی کلاسیک (ده) تات وجود دارد که به قول استاد محمد حسین سرآهنگ که از طریق درسهای موسیقی رادیوئی شان شنیده ایم از هر تات (۴۸۴) شکل موسیقی بوجود میاید، و این (تات های ده گانه) عبارت اند از :

۱- کلیان تات (یمن تات)

۲- بهروی تات

۳- کماچ تات

۴- اسآوری تات

۵- بلاول تات

۶- بهرو تات

۷- تودی تات

۸- کافی تات

۹- پوربی تات

۱۰- ماروا تات

پرسش : در مورد نوتیشن موسیقی (سا، ری، گه، مه، په، ده، نی،) لطفا معلومات بدهید؟

پاسخ : (سا، ری، گه، مه، په، ده، نی،) الفبای راگها و راگنی ها و خیال ها است.

پرسش : آستائی و انتره را در موسیقی کلاسیک و نیمه کلاسیک چگونه ارزیابی می نمائید؟

پاسخ : به بخش اول هر خواندن ، چه کلاسیک باشد، چه نیمه کلاسیک باشد، چه لایت باشد و چه فولکلوریک، (آستائی) میگویند و به بخش دوم آن ، (انتره).

پرسش : در مورد نقش و اثر گذاری نوازندگان و انتخاب موثر آلات موسیقی در ساختن و کمپوز یک آهنگ چگونه می اندیشید؟

پاسخ : وقتی یک آهنگ به کمال زیبایی اش میرسد و به دل ها می نشیند و جاودانه میگردد که با کمپوزی زیبا، شعری زیبا و آوازی زیبا ساخته و پرداخته شده باشد و به همراهی آرکستری ورزیده و خیلی ماهر اجرا گردیده باشد.

پرسش : از معروفترین، با تجربه ترین و موفقترین هنرمندان آوازخوان و نوازندگان افغانی در بخش های مختلف موسیقی کی ها را زیاتر می پسندید؟

پاسخ : خیلی ها را می پسندم که اگر به جزئیات مسله پردازم، از حوصله من خارج خواهد شد، زیرا این موضوعی نیست که بتوان در فرصتی کوتاه و جملاتی اندک بدان پاسخ گفت که هیچ کسی از من نرنجد.

پرسش : نخستین آواز خوان زن در رادیو کابل وقت کی بود؟ از آواز خوانان مجرب و ورزیده زنان در بخش های مختلف موسیقی کی ها را می پسندید؟

پاسخ : اولین آواز خوان زن در رادیو کابل ، دختری بود که نخست به نام (دوشیزهء کوچک) آوازش از رادیو پخش گردید و بعدها به نام (فرشته) چند آهنگ در رادیو کابل خواند.

و اما اینکه آواز کدام زن مورد پسند من است، باید بگویم که همه آواز خوانهای که صاحب آوازی زیبا و به اصطلاح موسیقی دانان آوازی (سوريله) باشند و آهنگ زیبای را بخوانند که شعری زیبا هم داشته باشد، آواز شان مورد پسند من میباشد.

پرسش : حضرت مولانا جلال الدین محمد بلخی میفرماید:

هو الغفور ز جوش شراب می شنوم

صدای باب بهشت از رباب می شنوم

ویا :

هیچ می دانی چه میگوید رباب؟

ز اشک چشم و از جگر های کباب؟

در مورد رباب و شخصیت هنری استاد محمد عمر (سلطان رباب) که بهترین، ورزیده ترین و معروفترین رباب نواز موسیقی اصیل افغانی ما است چه خاطراتی به یاد دارید؟

پاسخ : من از شادروان استاد محمد عمر خاطراتی زیادی دارم که شرح همه آنها درین مصاحبه ناممکن است . ولی بخاطریکه سوال شما بی جواب نماند، طور فشرده در زمینه چنین به عرض میرسانم .

الف : استاد محمد عمر که در نخستین سالهای تاسیس رادیو کابل یکی از غزلخوانان خوب رادیو بود و گاه گاهی هم پارچه های تک نوازی رباب در رادیو مینواخت، بالاخره دریافته بود که او آواز خوانی بی بدیل نیست، رفت تا نوازندهء شود بی بدیل و درین راه چنان کارش بالا گرفت که رباب نوازی شد بی بدیل در موسیقی معاصر افغانستان تا آنکه در واپسین سال حیاتش لقب (سلطان رباب) را نیز در رادیو افغانستان کمائی کرد.

ب : استاد محمد عمر سالهای درازی رهبر آرکستر محلی یا کلیوالی رادیو افغانستان بود. آواز خوانانی جوانی که همراه با آرکستر او آواز خوانی میکردند، معمولاً همان (آستائی و انتره ء) آهنگ خود را یاد داشتند. حالا لازم بود که نغمهء کوتاهی نیز برای هر یک آهنگ ساخته و پرداخته شود تا در فاصله های بین آستائی و انتره هر آهنگ اجراء شود تا آهنگ از حالتی یکنواختی بیرون شده و شکل جالب تری را بخود بگیرد. این کار نغمه سازی برای آهنگ را

استاد با دست و دل باز ، با مهربانی های استادانه و بدون چشم داشت به حق الزحمهء جدا گانه از رادیو و یا از خود آواز خوان ،انجام میداد که در خور هر گونه ستایش بود.

ج : تقریباً میتوان گفت که اغلب رباب نوازان کسبی یا شوقی که باری ربابی در دست گرفته اند و نواخته اند، به شکلی از اشکال و بصورت مستقیم یا غیر مستقیم شاگرد استاد محمد عمر بوده اند و از خرمن هنر او خوشه ها چیده اند که این امر از افتخارات بزرگ استاد محمد عمر محسوب میشود.

پرسش : در مورد چهره هنری استاد اولمیر به حیث یک آوازخوان، هارمونی نواز و آهنگ ساز، استاد ذخیل به حیث یک آوازخوان، هارمونی نواز و آهنگ ساز و استاد هاشم به حیث یک آوازخوان، طبله نواز و آهنگ ساز چه نظر دارید؟

پاسخ : این سه هنرمند معروف یعنی استاد اولمیر، استاد ذخیل و استاد هاشم چهره های جدا گانه در موسیقی معاصر ما بودند که میتوان در مورد هر یک شان چنین گفت :

۱- استاد اولمیر : او هنرمندی بود بی نهایت خوش آواز، مستعد در امر نوازندگی هارمونی و آهنگسازی که ما با مایه و توشهء پر بار هنری در سال (۱۳۲۵) هجری خورشیدی از کشور پاکستان ، زمانیکه یکی از آواز خوانان معروف رادیو پیشاور بود، به کابل آمد و دیگر هرگز به پاکستان نرفت و تا آخر عمر هموطن ما شد . ولی آنچه در مورد او بیشتر از هر چیز دیگر قابل ذکر است، اینست که با پیوستن این هنرمند پرتوان و نو آور در حلقه هنرمندان پشتو زبان رادیو کابل که در آغاز به نام (اشرف) و بعد به نام (اولمیر) آواز خوانی میکرد تحولی عظیمی در جهت اعتلای موسیقی پشتوی رادیو کابل ایجاد گردید. بدین گونه که هنرمندان زیادی به دور او (اولمیر) حلقه زدند و از رهنمائی ها و کمپوز های جدیدی که پیوسته برایشان میساخت ، استفاده ها نمودند و موسیقی پشتو رنگ و رونق جدیدی به خود گرفت.

۲- استاد محمد دین ذخیل : او هر چند آواز خوانی خیلی معروف و مطرح در میان سایر آواز خوانان پشتو زبان نبود ولی در هنر نوازنده گی هارمونیء پیشتاز همه هارمونی نوازان همقطار خویش بود. او آهنگسازی خوب و تنظیم کننده بسیار خوب آهنگهای فولکلوریک پشتو بود و شاگردان زیادی نیز داشت که معروفترین آنها ، خانمش محترمه (قمرگل) میباشد.

۳- استاد محمد هاشم : او که در سالهای اخیر زندگیش، (چشتی) تخلص میکرد زیرا به (طریقه صوفیه چشتی) ارادت خاص داشت و گاه گاهی آواز خوانی هم میکرد، یکی از استادان مُسلم موسیقی کلاسیک ، طبله نواز بی بدیل در کشور، آهنگسازی بزرگ و توانا و بالاخره نوازنده چندین آلهء مختلف موسیقی علاوه از (طبله) نیز بود که در تاریخ موسیقی معاصر کشور خود نظیر آنرا با ابعاد گستردهء هنری که داشت ، نداریم. با مرگ این استاد بزرگ که شاگردان نام آور زیادی در آواز خوانی و در نوازنده گی آلات موسیقی به ویژه در طبله نوازی داشت ، جای او در قلمرو موسیقی جدی و کلاسیک ما تاکنون خالی است.

پرسش : به تناسب موسیقی غربی ، موسیقی شرقی به خصوص موسیقی در وطن ما اکثرا آرام و غم انگیز است. به نظر شما دلیل این مطلب در چه نهفته است؟

پاسخ : باید گفت که تقریبا در همه ساحات زندگی مادی و معنوی مردمان شرقی و غربی جهان میتوان این تفاوت ها را دید یعنی تفاوت های غم انگیز و شادی آفرین . از نظر من، غم انگیز بودن شعر و موسیقی ما مشرق زمینی ها به ویژه مردمان همین حوزه ء کلتوری که ما دران زندگی مینمائیم یعنی افغانستان ، ایران و نیم قاره هند ، ریشه اشرا از روابط اجتماعی ، ضوابط خانوادگی و بالاخره مشکلات عدیدهء میگیرد در زندگی مادی ، سیاسی، اقتصادی و سایر شئون زندگی مان مسلط بوده و طی قرون و اعصار گذشته بخش بزرگی از فرهنگ مسلط بر جامعهء مانرا تشکیل داده است. حتی شاعر ما میگوید :

هزار عیش تصدق کنم به قطرهء غم

که عیش خواب وخیال است و غم همیشه رفیق

پرسش : در مورد تداخل و آشتی دادن موسیقی غرب با موسیقی شرق چگونه می اندیشید؟

پاسخ : آشتی دادن موسیقی غرب با موسیقی شرق از نظر من گامی است مثبت در جهت غنا بخشیدن و تکامل این موسیقی ها به شرط آنکه یکی ازین دونوع موسیقی قربانی دیگری نشود یا بهتر بگویم ، موسیقی ما که از بیخ و بنیاد در حال حاضر متزلزل شده است ، با تداخل های بی حدو چندین بُعدی موسیقی غرب قربانی این آشتی دادن ها و تداخل های بیجا نگردد.

پرسش: در کشور ما تاسیس ارکستر آلات موسیقی و گروه های آماتور موسیقی از چه وقت به بعد ایجاد گردید. کدام نوازندگان و آواز خوانان ماهر و چیره دست به خصوص چهره های ممتاز نسل جوان آن وقت در ایجاد آن نقش مثمر داشتند؟

پاسخ: در کشور ما ، با تاسیس آرکستر آلات موسیقی اروپائی در رادیو کابل تحت نام ارکستر شماره (۲) در سال (۱۳۳۳) ، بعد تاسیس کورسهای موسیقی وزارت معارف توسط استادان اطریشی و تاسیس لیسه مسلکی موزیک کابل در چوکات وزارت تحصیلات عالی و مسلکی در سال (۱۳۵۳) و بالاخره تاسیس دیپارتمنت موسیقی دانشکده هنر های دانشگاه کابل در سال (۱۳۶۰) هجری خورشیدی یک عده از جوانان هنر جو به آموختن و نواختن آلات موسیقی اروپائی پرداختند و از طریق آهنگها و کنسرتهای انفرادی و گروهی خویش با همکاری و راهنمایی نوازندگان ماهر و با تجربه افغانی ، مردم ما را با نوای این آلات موسیقی آشنا ساختند. چهره های ممتاز نسل جوان آنوقت که در ایجاد آهنگهای جدید و اجرای آنها در رادیو افغانستان نقش های عمده را بازی نموده اند، تا آنجا که حافظ ام یاری میرساند عبارت بودند از :

محمد حسین آرمان - یعقوب آبشار - ظاهر بامداد - اکبر محبوب - امین عندلیب - محمد زبیر پیکان - خلیل فرهمند - محمد حسین - هاشم قیومی - عبدالولی - زبیر بختیار - صابر شیرزوی - فرید شیفته - امین الله ندا - احمد ولی - ببرک وسا - احمد ظاهر - نجیم نوابی - احسان امان - امیر جان صبوری - جواد غازی یار - رحیم مهریار - وکیل رووف - شمس الدین مسرور - حامد شکران - مسحور جمال - یحیی شور انگیز - خان آقا سرور - نعیم فرحان - نعیم پوپل - احمد ولید - اکبر نیکزاد - حمید قیومی - حبیب شریف - حیدر سلیم - رحیم جهانی - حبیب دلنواز - وحید صابری - ظفر شامل - فرهاد دریا - اسدبدیع - عبدالرحیم ساریان - عبدالله شادکام - ظاهر هویدا - کبیر هویدا - عزیز آشنا - حیدر نیساز - وحید قاسمی - وحید خُ لاند - نجیب رستگار - فرید رستگار - کارگر (فلوت) نواز - جمال ناصر سرمست - خالد ارمان - عبدالوحید - سونیا هدف - میرویس - ممتاز مسعود - سید عارف - بصیر ننگیالی - همایون ننگیالی - حمایت الله مقبل و عدهء از آواز خوانان زن که صرف آواز خوانی میکردند ولی نوازندهء کدام آلات موسیقی اروپائی نبودند.

پرسش : دنیای غربت و مهاجرت چه تاثیرات به هنر موسیقی تان گذاشته است؟

پاسخ : مسلما آن همه امکاناتی که در بخشهای - مشق و تمرین و آموزش موسیقی و همچنان آرکستر اجراء کننده آهنگهایم و ستودیوی ثبت آواز در کشورم در اختیارم بود، در دیار غربت ازین امکانات محرومم. بنابراین ، جز آهنگهای قدیمی ام که در اختیار دارم ، کار های تازه ای نمیتوانم ارائه بدارم که مایه دلخوشی من و سایر دوستان هنری ام گردد.

پرسش : لطف نموده درمورد خاطرات تلخ و شیرین زندگی هنری تان به ما قصه کنید؟

پاسخ : اخیرا کار پیاده نمودن خاطرات هنری ، شخصی و رسمی امرا به کمک یکی از دوستان هنرمند و هنرپرورم روی نوار آغاز نموده ام تا اگر عمری باقی باشد ، تا حد اکثر یک الی یک سال ونیم دیگر، کتاب چاپ گردد آنوقت میتوانید مروری بر آنها داشته باشید.

پرسش : شما به حیث یک استاد موسیقی و هنرمند سابقه دار در فرا گیری علمی و مسلکی هنر

موسیقی برای هنرمندان، آوازخوانان و نوازندگان داخل و خارج از وطن چه پیامی دارید؟

پاسخ : پیام من برای آنهاست که میخواهند هنرمند باشند و از اینراه در خدمت مردم خود باشند اینست که اگر واقعا صاحب استعدادی عالی و ذوقی سرشار در موسیقی هستند، نخست در جهت تکامل علمی هنر خود بکوشند، بعد مشق و تمرین مداوم را از یاد نبرند و سپس وارد میدان عمل شوند تا به پیروزیهای بزرگی برسند. عرض دیگری ندارم.

مددی صاحب عزیز و گرامی ، تلاش و فعالیت های هنری شما در عرصه ادب، مسلک ژورنالیزم و هنر موسیقی قابل تمجید و ستایش فراوان است. با وصف مشکلات صحی تان اینکه حاضر شدید به پرسش های من پاسخ های علمی، ادبی و مسلکی ارائه نمودید از شما قلبا سپاسگزارم. از خداوند متعال به شما دوست گرانمایه موفقیت، سربلندی، سعادت، خوشبختی و طول عمر میخواهم.

ممنون از شما . به شما هم پیروزی های بزرگ از خداوند (ج) استدعا میکنم.